

Co-funded by
the European Union

EU-TRUST · Sumy National Agrarian University

СЕРТИФІКАТНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ КУРС · ЗАНЯТТЯ 5

Інституційна архітектура аудиту в ЄС

Європейська Комісія, СЕАОВ та національні компетентні органи

Стандарти ЄС та інституційна інфраструктура аудиту і надання впевненості

Лекція з дискусією

2 акад. год

Лектор: Олег ПАСЬКО

Питання до розгляду

Право задає правила, але працюють вони через органи. Заняття картографує тих, хто наглядає, координує і захищає довіру до аудиту в ЄС.

1

Як влаштована інституційна архітектура аудиту ЄС?

Багаторівневе врядування та принцип публічного нагляду

2

Європейська Комісія — законодавець і арбітр

Право, делеговані акти, еквівалентність третіх країн

3

СЕАОВ — механізм наглядової конвергенції

Природа, склад, підгрупи та межі повноважень

4

Національні компетентні органи — передова нагляду

Призначення, функції, делегування, приклади держав

5

Як система працює разом і де Україна?

Синхронізація, IFIAR, ОСНАД / АРОВ

Інституційна карта: чотири рівні

Жодного «єдиного регулятора ЄС» немає. Систему утворюють чотири рівні, що працюють разом.

ЄС • ПОЛІТИКА

Питання 2

Європейська Комісія (DG FISMA): право, делеговані акти, треті країни

ЄС • КООРДИНАЦІЯ

Питання 3

СЕАОВ: конвергенція нагляду, обмін, спільні позиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ

Питання 4

Компетентні органи: публічний нагляд, інспекції, санкції

МІЖНАРОДНИЙ

Питання 5

IFIAR і діалог зі стандартотворцями (IAASB, IESBA)

Україна: Орган суспільного нагляду (ОСНАД / АРОВ) — спостерігач на рівні ЄС.

ПИТАННЯ 1 · ЛОГІКА СИСТЕМИ

Як влаштована інституційна архітектура аудиту ЄС?

Багато органів, один задум: координація замість централізації.

Що з'ясуємо:

- Багаторівневе врядування: чому немає єдиного регулятора ЄС
- Принцип публічного нагляду: відповідальність непрактиків
- Карта акторів: хто наглядає, хто координує, хто захищає

Багаторівневе врядування

ЄС регулює аудит, але не наглядає за аудиторами напряму. Нагляд лишається національним, а ЄС його синхронізує — це вибір на користь субсидіарності.

Субсидіарність

Нагляд ближче до ринку — на національному рівні, де він ефективніший.

Координація

ЄС синхронізує практики через СЕАОВ, а не заміщає національні органи.

Розподіл влади

Децентралізація знижує ризик «єдиної точки відмови» в нагляді.

Контраст зі США. Немає єдиного загальноєвропейського аналога PCAOB. Замість одного наглядача — мережа національних органів під координацією СЕАОВ.

Публічний нагляд: відповідальність непрактиків

Несучий принцип архітектури (ст. 32 Директиви): кожна держава має систему публічного нагляду, керовану особами, які не практикують аудит.

ЧОМУ НЕПРАКТИКИ?

Незалежність нагляду від професії, яку він контролює. Аудитори не наглядають самі за собою — це усуває конфлікт інтересів і підсилює довіру.

Що охоплює система нагляду

- Допуск, реєстрацію та безперервне навчання
- Ухвалення стандартів етики й контролю якості
- Інспекції з контролю якості
- Розслідування та дисциплінарні санкції
- Кінцева відповідальність — за органом (делегування професії можливе, але під наглядом)

[Директива 2006/43/ЄС, ст. 32 \(публічний нагляд\)](#)

Карта акторів: хто що робить

Право спускається згори вниз; нагляд діє знизу; координація з'єднує рівні.

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ

Формує право і політику · ухвалює стандарти сталості · визнає треті країни

СЕАОВ (+ ESMA · EBA · EIOPA)

Координує нагляди · конвергенція практик · спільні позиції та обмін

НАЦІОНАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНІ ОРГАНИ

Прямий нагляд: реєстр · інспекції · санкції → аудитори та CCI

ESRB — системний діалог із аудиторами глобально системних банків (ст. 12 Регламенту).

ПИТАННЯ 2 · ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ

Європейська Комісія — законодавець і арбітр

Комісія пише правила, ухвалює стандарти сталості та відчиняє двері третім країнам.

Що з'ясуємо:

- Ролі Комісії: ініціатива права, делеговані акти, ендорсмент
- Еквівалентність і адекватність третіх країн
- Зведені звіти про ринок і поточний порядок денний

Що робить Комісія

Профільний підрозділ — DG FISMA (фінансова стабільність, фінпослуги та союз ринків капіталу). Він готує право і вторинні акти у сфері аудиту.

Законодавча ініціатива

Пропонує директиви та регламенти у сфері аудиту.

Делеговані та імплементаційні акти

Деталізує право; ухвалює стандарти сталості (ESRS).

Ендорсмент стандартів

Може «увімкнути» МСА для ЄС (ст. 26) — досі не зроблено.

Рішення щодо третіх країн

Визнання еквівалентності та адекватності наглядів.

[↗ Європейська Комісія — Auditing companies' financial statements](#)

Еквівалентність та адекватність

Аудит глобальний, тож ЄС визнає нагляд окремих третіх країн. Два різні рішення з різними наслідками.

Еквівалентність (ст. 46)

Система нагляду третьої країни визнається рівноцінною. Наслідок — звільнення від подвійного нагляду.

Адекватність (ст. 47)

Дозвіл на обмін робочими документами аудиторів між наглядами. Основа спільних інспекцій.

Приклади у дії

США — РСАОВ: визнаний партнер для співпраці наглядів. **Велика Британія — FRC:** рішення 2025 про адекватність відкрило обмін документами та спільні інспекції після Brexit.

Зведені звіти та ендорсмент стандартів

Комісія не лише пише право — вона збирає картину ринку і вирішує, які стандарти стають частиною права ЄС.

Зведені звіти про ринок

Нацоргани звітують про ринок аудиту CCI (ст. 27). Комісія готує зведений звіт ЄС (2017, 2021, 2024) для Ради, ЄЦБ і ESRB.

Ендорсмент стандартів

ESRS ухвалено Регламентом 2023/2772. МСА (ст. 26) на рівні ЄС досі не ухвалено — діє де-факто єдність.

Поточний порядок денний Комісії

Архітектура змінюється просто зараз — Комісія веде три паралельні лінії.

Omnibus I

Директива (ЄС) 2026/470 (чинна з 18.03.2026): звуження сфери звітності зі сталості.

Перегляд щодо DORA

До 17.01.2026: чи включити аудиторів у сферу цифрової стійкості.

Спрощення

Зменшення регуляторного навантаження за збереження якості нагляду.

[Директива \(ЄС\) 2026/470 \(Omnibus I\) — EUR-Lex](#)

ПИТАННЯ 2 · СЬОГОДНІ

Omnibus I Директива (ЄС) 2026/470 (чинна з 18.03.2026): звуження сфери звітності зі сталості

Що таке Omnibus I?

Менше бюрократії

Нижчі витрати на звітність

Вища конкурентоспроможність бізнесу

Спрощення вимог ЄС

Які акти ЄС змінюються?

CSRD

Corporate Sustainability
Reporting Directive

- Менше компаній підпадають під вимоги
- Відтермінування строків звітності
- Скорочення обсягу розкриття інформації

CSDDD

Corporate Sustainability Due
Diligence Directive

- Спрощення перевірки ланцюгів постачання
- Менше адміністративних процедур

EU Taxonomy

- Спрощення таксономічної звітності
- Менше обов'язкових показників

CBAM

Carbon Border Adjustment
Mechanism

- Полегшення для малих імпортерів
- Нові порогові звільнення

Найбільші зміни для CSRD

До Omnibus I

- Значно ширше коло компаній
- Більше звітних вимог
- Більше показників ESG

≈ 80%
менше компаній
під дією CSRD

Після Omnibus I

- Переважно великі компанії
- Понад 1000 працівників
- Менше звітних вимог
- Спрощені стандарти

Дискусія навколо Omnibus I

Прихильники

- ✓ Менше бюрократії
- ✓ Менші витрати бізнесу
- ✓ Вища конкурентоспроможність
- ✓ Спрощення регулювання

Критики

- ⚠ Менше прозорості
- ⚠ Менше ESG-даних
- ⚠ Слабший контроль
- ⚠ Ризик уповільнення Green Deal

Значення для України

- Впливає на гармонізацію законодавства з ЄС
- Важливо для розвитку ESG-звітності
- Визначає майбутні вимоги до українського бізнесу
- Має значення для аудиту та надання впевненості

Перегляд щодо DORA До 17.01.2026: чи включити аудиторів у сферу цифрової стійкості.

 Що таке DORA?

Digital Operational Resilience Act (DORA) – регламент ЄС, який встановлює вимоги до:

- ICT Risk Management
- Digital Operational Resilience Testing
- Cybersecurity
- Third-Party ICT Risk Management
- Incident Reporting

Чому важливий перегляд?

Чому це важливо для аудиторів?

- ♦ Робота з конфіденційними фінансовими даними

- ♦ Використання хмарних сервісів та цифрових платформ

- ♦ Кіберризик та ризик витоку інформації

- ♦ Вплив на довіру до фінансової звітності

Можливі наслідки

Потенційні переваги

- ✓ Вища цифрова стійкість
- ✓ Посилення кібербезпеки
- ✓ Зростання довіри до аудиту
- ✓ Кращий контроль ICT-ризиків

Потенційні виклики

- ⚠ Додаткові витрати на відповідність
- ⚠ Нові регуляторні вимоги
- ⚠ Адміністративне навантаження
- ⚠ Необхідність нових компетентностей

Поточний статус

Рішення ще НЕ ухвалене.

На сьогодні триває оцінка доцільності поширення вимог DORA на аудиторів та аудиторські фірми.

Ключове питання: Чи повинні аудитори стати частиною європейської системи цифрової операційної стійкості?

ПИТАННЯ 3 • СЕАОВ

СЕАОВ — механізм наглядової конвергенції

Не наглядач, а майданчик: координує тих, хто наглядає.

Що з'ясуємо:

- Правова основа і природа СЕАОВ
- Склад і врядування: члени, голова, спостерігачі
- Підгрупи, робочі продукти та межі повноважень

Правова основа і природа СЕАОВ

Committee of European Auditing Oversight Bodies — Комітет європейських органів аудиторського нагляду. Створений ст. 30 Регламенту, діє з 17 червня 2016 року.

17.06.2016

Початок роботи. СЕАОВ замінив попередній ЕГАОВ (скасоване Рішення Комісії 2005/909/ЄС).

Ключові риси

- Координатор, не регулятор — без обов'язкових повноважень
- Секретаріат забезпечує Європейська Комісія
- Працює в межах права ЄС про статутний аудит
- Мета — ефективна співпраця наглядів і якість аудиту

[↗ Європейська Комісія — сторінка СЕАОВ](#)

Склад і врядування

Майданчик, де сходяться всі національні нагляди ЄС — плюс ринкові регулятори як спостерігачі.

Члени та врядування

- По одному члену від кожної держави — нацоргани (ст. 32) + один член від ESMA
- Голова та заступник; мандат — 4 роки
- Рішення — консенсусом; голова озвучує позиції лише за згодою членів

Спостерігачі

- ЕВА та EIOPA (банківський і страховий нагляд)
- Органи нагляду ЄЕЗ: Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія

Україна: ОСНАД / АРОВ — спостерігач у СЕАОВ.

Підгрупи та робочі продукти

Реальна робота йде у підгрупах — кожна закриває окремий напрям мандату.

Підгрупа	Що робить / робочий продукт
Inspections	Спільна методологія інспекцій (CAIM) для узгодженого контролю якості
Enforcement	Щорічний звіт про правозастосування та санкції в ЄС
International auditing standards	Коментарі та позиції щодо проєктів IAASB
International equivalence & adequacy	Співпраця з регуляторами третіх країн
Market monitoring	Звіти про стан і конкуренцію ринку аудиту

Також: діалог із ESRB щодо системного ризику та позиції щодо стандартів етики (IESBA) і звітності зі сталості (ESRS).

Чим СЕАОВ не є — і що додає

Розуміти межі так само важливо, як і функції: СЕАОВ — це м'яка координація, а не наднаціональний наглядач.

СЕАОВ НЕ Є

- Наглядачем прямої дії над аудиторами
- Органом з обов'язковими рішеннями
- Заміною національним органам

СЕАОВ ДОДАЄ

- Конвергенцію наглядових практик
- Обмін інформацією та спільні інспекції
- Єдиний голос ЄС у глобальних стандартах

Сенс: сила СЕАОВ — не у примусі, а у спільних правилах гри, яких нагляди дотримуються добровільно.

ПИТАННЯ 4 · НАЦІОНАЛЬНІ ОРГАНИ

Національні компетентні органи — передова нагляд

Саме тут абстрактне право стає реальною перевіркою якості.

Що з'ясуємо:

- Призначення і статус компетентних органів
- Функції: від реєстру до санкцій
- Делегування професії та приклади держав

Призначення і статус органів

«Компетентний орган» (ст. 2(10) Директиви) — призначений законом для регулювання та/або нагляду за аудиторами. Кожна держава визначає свій.

Призначення законом

Держава визначає орган (ст. 32 Дир.; ст. 20–21 Регл.).

Незалежність

Нагляд керують непрактики; орган захищений від тиску професії.

Ресурси і повноваження

Достатні для інспекцій, розслідувань і санкцій.

Один або кілька органів

Модель різниться між державами; кінцева відповідальність єдина.

[↗ Регламент \(ЄС\) № 537/2014, ст. 20–21 \(компетентні органи\)](#)

Що роблять компетентні органи

Чотири блоки повноважень утворюють повний цикл нагляду — від входу в професію до санкцій.

Допуск і реєстрація

Іспит, безперервне навчання, публічний реєстр аудиторів.

Контроль якості

Інспекції; аудитори CCI перевіряються частіше.

Розслідування і санкції

Дисциплінарні заходи за порушення норм.

Моніторинг ринку

Спостереження за конкуренцією та звітність (ст. 27).

Цикл нагляду: реєстр → інспекція → розслідування → санкція → звіт. Це робить орган реальним гарантом якості.

Делегування професійним органам

Орган може передати частину завдань професії — але не відповідальність. Це запобіжник проти «саморегулювання без нагляду».

Можна делегувати

- Реєстрацію та ведення списків
- Безперервне навчання
- Контроль якості для не-CCI

Не можна делегувати

- Кінцеву відповідальність за нагляд
- Нагляд за аудиторами CCI
- Останнє слово в санкціях

Приклад: у Франції H2A може делегувати CNCC окремі завдання, зберігаючи публічний контроль над професією.

Чотири національні органи

Понад 27 моделей у ЄС: назви та обсяг повноважень різняться, принцип публічного нагляду — спільний.

Франція

H2A

Haute autorité de l'audit. З 2024
охоплює і впевненість щодо
сталості.

Німеччина

APAS

Abschlussprüferaufsichtsstelle —
орган нагляду за аудиторами.

Нідерланди

AFM

Autoriteit Financiële Markten —
наглядач фінансових ринків.

Іспанія

ICAC

Instituto de Contabilidad y
Auditoría de Cuentas.

[↗ Haute autorité de l'audit \(H2A\), Франція](#)

ПИТАННЯ 5 · СИНТЕЗ І УКРАЇНА

Як система працює разом і де Україна?

Рівні діють як єдиний організм — і Україна вже частина цієї карти.

Що з'ясуємо:

- Синхронізація рівнів і захист інвесторів
- Міжнародний вимір: IFIAR та обмін документами
- Україна: ОСНАД / АРОВ і траєкторія до ЄС

Як рівні синхронізуються

Жоден рівень не працює сам. Субсидіарність дає близькість нагляду, координація — узгодженість, право — спільну рамку.

Субсидіарність у дії

Нагляд національний, координація — на рівні ЄС.

Ланцюг правозастосування

Інспекція → розслідування → санкція, узгоджені через CAIM.

Транскордонні справи

Обмін інформацією через СЕАОВ і двосторонньо.

Захист інвесторів

Спільна мета всіх рівнів — довіра до звітності.

Міжнародний вимір нагляду

Аудиторські мережі глобальні, тож нагляд виходить за межі ЄС. Ключова платформа співпраці регуляторів — IFIAR.

IFIAR

Міжнародний форум незалежних аудиторських регуляторів об'єднує понад 50 органів світу.

Обмін документами

Транскордонний доступ до робочих документів на основі еквівалентності та адекватності.

↗ [IFIAR — International Forum of Independent Audit Regulators](https://www.ifiar.org/)

Україна в інституційній архітектурі ЄС

Україна відтворила європейську модель нагляду й уже присутня в системі ЄС як спостерігач.

ОСНАД / АРОВ

Орган суспільного нагляду: Рада нагляду +
Інспекція із забезпечення якості.

АПУ

Аудиторська палата України — професійне
самоврядування аудиторів.

Спостерігач СЕАОВ

Україна бере участь у європейській системі
координації нагляду.

Правова основа: Закон № 2258-VIII (2017) переніс дворівневу модель ЄС — публічний нагляд + професійне самоврядування.

➤ АРОВ — apob.org.ua

Виклики і напрям руху

Архітектура добудовується. Чотири лінії напруги визначатимуть її найближче майбутнє.

Гармонізація vs ресурси

Конвергенція впирається у неоднакові спроможності нацорганів.

Мандат на сталість

Нагляд за впевненістю щодо сталості потребує нових компетенцій.

Цифрова стійкість

Перегляд щодо DORA може розширити обов'язки аудиторів.

Україна до ЄС

Зміцнення незалежності та спроможності ОСНАД на шляху вступу.

Місія EU-TRUST: підготувати в Україні фахівців, здатних розбудовувати нагляд за європейськими стандартами.

ПІДСУМОК

Інституційна карта, зібрана до купи

- 1 ЄС не має єдиного регулятора аудиту — система багаторівнева за принципом субсидіарності.
- 2 Комісія формує право, ухвалює стандарти сталості та визнає нагляд третіх країн.
- 3 СЕАОВ координує нагляди ЄС: конвергенція без обов'язкових повноважень.
- 4 Національні органи — передова: реєстр, інспекції, санкції; нагляд непрактиків.
- 5 Україна вбудована як спостерігач (ОСНАД / АРОВ) — інституційний місток до ЄС.

Інституційна архітектура аудиту в ЄС

Європейська Комісія · СЕАОВ · національні компетентні органи

ДИСКУСІЯ

Запитання для обговорення

- Чи потрібен ЄС єдиний регулятор аудиту — чи координації СЕАОВ достатньо?
- Як збалансувати національну автономію та конвергенцію нагляду?
- Чи зміцнює нагляд непрактиків довіру — чи створює дистанцію від фахівців?
- Як розширення мандату на сталість змінює роль компетентних органів?
- Які кроки наблизять ОСНАД до повноправної участі в системі ЄС?

Ключові джерела (клікабельні)

[Директива 2006/43/ЄС \(ст. 32\)](#)

[Регламент \(ЄС\) № 537/2014 \(ст. 30–34\)](#)

[Директива \(ЄС\) 2022/2464 \(CSRD\)](#)

[Директива \(ЄС\) 2026/470 \(Omnibus I\)](#)

[Європейська Комісія — СЕАОВ](#)

[IFIAR](#)

[Україна — ОСНАД / АРОВ](#)

Першоджерела та органи: робочі посилання

Директива 2006/43/ЄС — ст. 32 (публічний нагляд)	EUR-Lex · CELEX 32006L0043
Директива 2014/56/ЄС — зміни до 2006/43/ЄС	EUR-Lex · CELEX 32014L0056
Регламент (ЄС) № 537/2014 — ст. 20–21, 27, 30–34	EUR-Lex · CELEX 32014R0537
Директива (ЄС) 2022/2464 — CSRD	EUR-Lex · CELEX 32022L2464
Директива (ЄС) 2026/470 — Omnibus I	EUR-Lex · CELEX 32026L0470
Регламент (ЄС) 2022/2554 — DORA (ст. 58(3))	EUR-Lex · CELEX 32022R2554
Європейська Комісія — CEAOB	finance.ec.europa.eu · CEAOB
IFIAR — форум аудиторських регуляторів	ifiar.org
Україна — ОСНАД / АРОВ	apob.org.ua
Закон України № 2258-VIII (від 21.12.2017)	zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19